

Pas Pol e seti tife fan Rom

¹ Yau Pol, kalto na mus ke Yesus Kristus. Deo e sam siik yau una ta apostel, ma i e sam wel yau una sesngeni e konona sunwar.

² Konona sunwar gii Deo e sam warfot ini famu, tikin lo ngus re fam profet ulo sunwar pepe.

³ Ma ming, konona sunwar gii, e peteng ten ine Sikow, i e puek ka ta kalto, ma ka ta neng lo re fesa e King Dewit.

⁴ Ma tikin lo matmatet mil kia, Tangwa Riis e fanangsi ini i e ta Sikow e Deo ma e rawas tikin. Ma i, e ta Yesus Kristus, Taufi kiar.

⁵ Ma lo Kristus, Deo e tow tif yau e faim apostel are finafen na warfakausi, usi ini yau sesngeni e sunwar tife fan Jentael, usi ini ri ku titinge lo Kristus ma ri ku usi, ma ri ku akteni e asow.

⁶ Ma gau ming gam ta fan Jentael seri a Deo e sam tau iri una ta ke Yesus Kristus.

⁷ Ya seti e pas gii tif gam nano aina Rom, seri a, Deo ka bur ri ma kabuk tau iri una ta tongge kia tibom. Warfakausi ma balamaris tif gam singe Deo Tamrer ma Taufi Yesus Kristus.

Pol e bura tikin una la pare tongge tingna Rom

⁸ Baba tikii, ya aro singe kek Deo tikin lo Yesus Kristus lo gam nano, anwarow sunwar lo titinge kemi, ri sam sesngeni ka omseni e male kiruur.

⁹ Deo se gii ya ka faim singi ine ambusbusang kiruur, biing ya sesngeni e Konona Sunwar lo Sikow, i e parfat ini ya sagisu sangsang usi gam

¹⁰ ilo bala fan nining nano kiang. Ma gii, ya nining tife Deo ini lo sinangu tibom, i eu gow e sal kiang usi ini yau la puek talo gam.

¹¹ Ya bura tikin ini yau la par gam usi ini yau la fen gam ine tom finafen una farawasngeni e tangtangwami,

¹² usi ini titinge kiang eu farawasnge gam ma titinge kemi ku farawasnge yau.

¹³ Tanga tuaklik, ya bura ini gam u parfat aregii, fam biing fuunfuun ya fafagati ini yau lala usi gam, usi ini yau la faim falifu i gam ini ku mel e amfirow e faim kiang ilo ninliu kemi, aregii, ya ka pari ilo melmel kere fanenger fan Jentael. Safle e su mel e fan mok e pupuek ka fafakale lo yau, gii ya ka tibi fasi una lala usi gam ka la muut gii.

¹⁴ Faim bakir kiang e ta ini una sesngeni e sunwar tifre fang Grik, ma fa ri tibi ta fang Grik. Fa ri parfat ma fa ri tibi parfat.

¹⁵ Iya, ya ka mel e fabur bakir tikin una sesngeni e konona sunwar tif gam na seri a, gam ka ta ina Rom.

Konona Sunwar e ta rawas ke Deo

¹⁶ Ya tibi fasi una maiyai lo Konona Sunwar, anwarow e ta rawas ke Deo una kepfamil re tongge, seri a ri ka titinge; baba tikii tifre fan Juda, wimi tifre fan Jentael.

¹⁷ Le konona sunwar e fanangsi kiar ine su tikii sal, Deo eu peteng ini kiar riis na mata, sal gii, e ta titinge. Aregii sunwar pepe ka peteng ini, "Safle seri a ri ka titinge, Deo eu peteng ini ri riis na mata, ma riu liu."

Balasak ke Deo use se ri a ri ka tibi natkeni

¹⁸ Safle Deo e fanangsi e balasak kia tife seri a, ri ka tibi natkeni e Deo ma ri ka ngos lo gowgow e fan sinang saksak. Ma lo sinang saksak keru, ri fakale lo antikin.

¹⁹ Anwarow sa ri fasi una parfat lo, lo Deo, e su ngongo malmalal namatri. Anwarow Deo tibom e sau pete malal ini tifri.

²⁰ Anwarow, tinglo tofnge lo mara mok Deo e fafuutngeni, e su ten tiki ini ri fasi una parfat lo Deo, le e tiki tek tikas e sau pari. Biing tongge ri pari e fan mok i e fafuutngeni, ri kau parfat lo a. Ri parfat lo rawas kia ini e tek ti muut lo, ma ri parfat ini i e ta Deo. Iya, ri ka tibi fasi una peteng ini ri tibi parfat lo.

²¹ E tiki ri parfat lo Deo, safle ri tibi akteni ma katfarsi e Deo. E tam. Ri su sang foesngeni ma balbalri ka kut, anwarow balbalri e ta iwa ilo bala anor.

²² E tiki, ri peteng ini ri parfat, safle ri fespuek are fan lomba.

²³ Ri tibi nining lo Deo, se e tibi fasi una met ma se e fuunuf ine finaswen. E tam. Ri iksi e sinang na nining lo Deo, ma ri ka nining lo fam poksenge lo kaltu, seri fasi una met, ma lo fan talaman.

²⁴ Iya, Deo ka tauf ri, ri ka gow e fan sinang na faet fafalek ususi e fam fabur saksak tinglo pinumfori. Ma lo fan sinang a, ri tibi natkeni e neng, ri su pete maiyai iri tibom.

²⁵ Ri ka iksi e fabenge tiki lo Deo ma ri ka usi e fabenge gurgurum. Iya ri ka nining ma taufri ilo pikliu e fan mok Deo e bilseni, ri tibi nining lo

Deo se gii ka fafuutngeni e mara mok, ma se kiar u katkatfarsi bingne, e tikin.

²⁶ Anwarow lo mok a, Deo e tauri una usi e fam fabur saksak keri usi ini ri ku maiyai lo. Gelefin keri ming ri fabeliu ine ninis riis tura ninis e tibi riis.

²⁷ Lo tikii sal, antamat ming ri fabeliu ine ninis riis una bulis re gelefin, ma ri ka bura tikin e pinpinumfore fanenger fan tamat. Ri ususi e sinang saksak falifu iri tibom ma ri ka kepekepe e fan mafet e fasi use fan tubiil keri.

²⁸ Nenge mok ming, ri sangfi ini una parfat lo Deo e ta mok fofoes. Iya, Deo ka tauri ri ka usi e fan sangsang na lomba keri ma ri ka gow e fan mok ri tibi fasi una gow.

²⁹ Ninliu keri ka fuunuf ine fan sinang e tibi riis, sinang saksak, sinang na muk, sinang na balasak. Balbalri e fuunuf ine sinang una mer, sinang una paketmet ire fa, sinang una pete fafagorot ire tongge, sinang na gurgurum ma bero ire fa. Ri borbor ire fa,

³⁰ sinang una fagon borong ire fa, ri sak lo Deo, ri kep bakir ine asri tibom, ma ri ka kep ri ta na matam pangkii. Ri fapueku e fan sinang fuu una gow e fan sinang saksak, ma ri ka tibi ongne singe tamtamri ma tintinri.

³¹ Ilo balbalri e tek ti konona sangsang, e tek tikas e fasi una titinge lo ri, ri tibi bura e re fa, e tek ti fatengis ilo balri.

³² E tikin matang kaltu aiya ri parfat lo fafanau riis ke Deo, e peteng ini seri a ri ka gowgow e fan sinang gii, e fasi ini ri samusu met. Safle ri su

ngos lo gow e fan sinang gii, ma ri ka a-uu ire fa una gow ming.

2

Anganggon ke Deo e riis

¹ Iya, o na se a o ka war ine fan warwar una bero ine neng tura fan tubiil kia, o tibi fasi una fakale lo tibom, anwarow, biing o bero ine neng tura fan tubiil kia, o bou bero i o tibom, le o ming o gowgow e fan tubiil a.

² Ma kiar parfat ini anganggon ke Deo e la tifle seri a ri ka gowgow e fan sinang saksak aregii ma e riis.

³ Iya, biing o ka su ta o na kaltu ma o ka war ine fan warwar una bero ine neng tura fan tubiil kia, ma o gorgorot aiya ming, areini, o sangfi ini o fasi una ifit ine anganggon ke Deo?

⁴ O sangfoesngeni e sinang na fatengis, bala-maris ma balamas ke Deo? O tibi sangseni ini Deo e sam tafu e biing e tapak tifo, usi le ini ou iksi e sinangum ma o ku sangikis?

⁵ Safle anwarow balam e kut ma o ka tibi fasi una iksi e sinangum, o taftafnge tiim ine balasak ke Deo talo o tibom wilo biing na balasak ke Deo. I e biing a anganggon riis kia ku puek.

⁶ Deo “eu tow e fimfiil tife tikii neng tikii neng ususi e fan sa e sam gow.”

⁷ Deo eu tow e ninliu bingne tife seri a ri ka sagisu gowgow e konona fan sinang, usi riu kepe finaswen, konona as ma ninliu a ka tibi fasi una rop.

⁸ Safle se a ka su sang usi tibom, ka sangintafngi e sunwar e tikin ma ka su ususi e sinang saksak, Deo eu tow e fimfiil saksak tifi.

⁹ Eu mel e ongker ma mafet eu puek talo seri a ri ka gowgow e fan sinang saksak: baba tikii tifle fan Juda, ma ming tifle fan Jentael,

¹⁰ safle finaswen, nawen ma balamaris tife seri a ri ka gowgow e konona fan sinang: baba tikii tifle fan Juda, ma ming tifle fan Jentael.

¹¹ Le Deo e tibi fasi una ti ke tikas.

¹² Fan Jentael a ri ka tibi parfat lo fafanau Deo e tow tife Moses ma ri ka sagisu gowgow e fan sinang saksak, riu kepe ongker ming. Ma fan Juda a ri ka parfat lo fafanau, riu ti ilo anganggon ususi e fafanau a.

¹³ Anwarow seri a ri ka su ongni e fafanau ma ri ka tibi usi, ri tibi riis na mata e Deo, e tam. Se ri a ri ka ususi e fafanau, Deo eu foteng ri ini ri riis.

¹⁴ (Tongge ri tibi ta fan Juda, ri tibi parfat lo fafanau ke Deo. Safle biing ri gow e konona fan sinang e fasi lo fafanau, e fanangsi ini fafanau ke Deo e ta ilo balbalri.

¹⁵ Matang kaltu aiya, e ten sekit ini Deo e sam siitufu e fafanau ilo balbalri. Biing ri gow e sinang saksak, tam, sinang e kausi, konona sinsinangu ri eu fanas ten iri ini ri sam gow e tubiil, tam e tam.)

¹⁶ Fan mok gii eu fespuek lo biing Deo eu anganggon singre tongge, tikin lo Yesus Kristus, ususi e fan sangsang borong keru, are lea ilo bala konona sunwar ya sesesngeni.

Fan Juda tikin ma fafanau

¹⁷ Gii, ya peteng tifo na se a o ka petpeteng ini o na Juda: o sam towfu e titinge kiam ilo fafanau ke Moses, ma o ka kepkepfeti o tibom ini o ta ke Deo.

¹⁸ O parfat lo sa Deo e bura, ma o ka parfailmi e sa e riis, anwarow, o sam kepe fabenge lo fafanau.

¹⁹ Ma ilo sinangum o sang aregii: ini o ngo are kalu na famu ine kalu e baf, ma ini o ta anten tife fa iri ilo bala anor,

²⁰ ma ini o ta titsa una fabenge singe kalu e lomba, ma fabenge singre berberat liklik. O sang aiya, anwarow, ini o mel e parfat bakir ma sunwar tikin tinglo fafanau.

²¹ O na se a o ka fabenge singre fa, usi e tamu o ka tibi fabenge kausi sing o tibom ini? O na se a o ka fabenge singre fa ini, "gam u tibi kinkinau," e tamu, o tibi kinkinau?

²² O se, o ka peteng tife tongge ini riu tibi ngo tura wok ke neng tam matuk ke neng, o tibi gowgow ming? O se, o sak lo fan deo gurgurum, o tibi kinkinau tinglo fam felun nining kere fan deo gurgurum?

²³ O se, o ka kep bakir i o ini o parfat lo fafanau, o fotpursi e Deo, biing o kere e fafanau kia.

²⁴ Aregii ri sam seti ilo sunwar pepe, "Fan Jentael ri fotpursi e asow e Deo, anwarow, lo gam."

²⁵ Sinang na kiikiit pinpinumfong kalu e ta mok bakir, le o ka usi e fafanau. Safle le o ka kere e fafanau, o ngo are kalu e tifik keti e pinumfow.

²⁶ Le seri a ri ka tibi keti e pinpinumfori ma ri ka usi e fafanau kia, Deo eu parfailim ri, ini ri sam

keti e pinpinumfori.

²⁷ E tikin, o mel lo fafanau ma ninis una kiikiit pinpinumfong kalu. Safle kalu a ka tifing keti e pinumfow ma ka ususi e fafanau, i eu sesuupuek i o ini o na kalu una kerkere e fam fafanau.

²⁸ Anwarow, e tek tikas e ta kalu tikin tingna Juda, le i ka su fuut are sikin Juda ma ri ka su keti e pinumfow.

²⁹ I eu ta sikin Juda torngon, le ambusbusow ku kalkaliis na mata e Deo. Ma ninis tikin na kiikiit pinpinumfong kalu, e ta faim ke Tangwa Riis. I e gow ilo ambusbusang kalu. E tibi ta ini faim ke kalu ususi e fafanau ke Moses. Matang kalu aiya, Deo tibom eu akteni e asow, e tibi ta ini tongge, e tam.

3

Deo eu fawetu e sunwar kia

¹ Sese konona mok ilo, le kalu ka ta sikin Juda? Ma sa e bakir ilo ninis una keti e pinumfow e kalu?

² Konona fan mok fuunfuun tifre fan Juda! Baba tikii, Deo e sam tow e fan warwar kia tifre fan Juda.

³ Le fa lo re fan Juda ri ku tibi titinge, areini? Eu fakale lo Deo una fafonsi e sunwar kia?

⁴ E tam sekit! Tongge nano ri ta tongge na gurgurum, safle Deo tibom e petpeteng tikin. Are ri sam situfu ilo sunwar pepe:

“Sunwar kiam e fanangsi ini o riis,
ma biing ri ikse o,
ri tibi fasi una pari e ti sak ilo kem sunwar.”

⁵ Safle, le fan sinang saksak kiar ku fanangsi ini sinang ke Deo e riis, aregii kiar ku war? Kiar u peteng ini Deo e tibi gow e sinang e riis, biing i e balasak ma ka tow e mafet tif kiar?

⁶ Tam sekit! Le ku ta aiya, aregii, Deo ku tow e anganggon tifre tongge tinglo nal? (Kiskam! Ya su war ine fang gatgatom tongge ri fafawar ini.)

⁷ Safle fa riu war aregii, "Le ya ka ta kaltu na gurgurum ma sinang kiang ka fafanas ten ini sunwar ke Deo e tikin ma ku tow e finaswen tifi, ma usi e tamu gii Deo ku anganggon sing yau are ya na kaltu na tumtubiil?"

⁸ Fa ri war aregii, "Kiar samusu gow e fan sinang saksak usi ini kausi eu puek." Fa ri foteng gurgurum i kemem ini kemeu fabenge aiya. Safle e tibi tikin! Sese kaltu e war aiya, e riis ini Deo eu tow e mafet tifi.

E tek tikas e riis nanmata e Deo

⁹ Aregii kiar ku war? Fan Juda ri kausi iyat ire fan Jentael? E tam sekit! Anwarow, ya sau peteng ten ini fan Juda ma fan Jentael ri nano ri ta ina pikliu e rawas ke fan sinang saksak.

¹⁰ Are ri sam situfu ilo sunwar pepe aregii:
"E tek tikas e riis, e tam sekit.

¹¹ E tek tikas e sinangu mel,
e tek tikas ek sik ini e Deo.

¹² Ri nano ri sam la kosnge Deo,
ma ri nano ri ka la ta fan mok fofoes.
E tek tikas e gowgow e konona sinang,
e tek tikas sekit."

¹³ "Ngusngus ri e mapu are balang kenit e ipiik,
ma kerkerme ri ka sesesngeni e angurum."
"Punpunumbuli ri e ngo are fan sii saksak."

14 “Ngusngus ri e fuunuf ine fan warwar saksak una bero ire fa, ma ri su fafatinge.”
15 “Ri su saupe una paketmet ire fa.

16 Ma ilo sal a ri tow e mafet ma ongker tifre tongge,
17 ri tibi parfat lo sal na balamas.”

18 “Nanmatri, ri tibi sokeni e Deo.”

19 Gii, kiar parfat lo fan mara mok nano fafanau ke Deo e peteng ini, e ta tifre tongge iri ilo pikliu e fafanau. Iya, tongge nano ilo nal riu ta ilo anganggon ke Deo, ma eu tek tikas eu fasi una fakale lo i tibom.

20 Aiya, e tek tikas ek riis fasef na mata e Deo lo sinang una usi e fafanau. E tam. Fafanau e su fanangsi kiar ini kiar na tongge na tumtubiil.

Tikin lo sinang na titinge kiar riis na mata e Deo

21 Safle gii, Deo e sau fanangsi e sal tifre tongge, usi ini i eu peteng ini ri riis na mata. Sal a e tibi ta ini kaltu e usi e fafanau. Sunwar kere fam profet ma fafanau ke Moses ri sam seti ilo sunwar pepe, e fafanas ten ine sal a.

22 Sal a e ta aregii, seri nano a ri ka titinge lo Yesus Kristus, Deo eu foteng ri ini ri riis nanmata. Deo eu gow aregii tifre tongge nano, anwarow, ri nano ri su tiin ngo,

23 ri nano ri ta tongge na tumtubiil ma ri tibi fasi tura finaswen ke Deo.

24 Safle Deo eu foteng ri ini ri riis nanmata, tikin lo finafen na fatengis, ma tinglo faim na ongker ke Yesus Kristus una kepfamil kiar.

25 Deo e tafu e Sikow are finafen una fakale lo balasak kia. Finafen gii e gow use seri a ri ka

titinge lo andaku e Sikow. Deo e gow e mok gii una fanangsi ini anganggon kia e riis. Anwarow, famu i e tibi saupe una par use fan tubiil keru, iya ka tibi tow e mafet tifri.

²⁶ Deo e gow aregii, una fanangsi ini i e riis. Anganggon kia e riis, ma ming i e fasi una foteng re tongge ri titinge lo Kristus ini ri riis.

²⁷ Ma gii, e fasi ini kiar u kep bakir i kiar? E tam. Usi e tamu? Kiar fasi una kep bakir i kiar lo sinang na ususi e fafanau? E tam seki. Kiar tibi fasi una kep bakir i kiar, anwarow, kiar su titinge.

²⁸ Kiar parfat aregii, Deo e foteng kiar ini kiar riis nanmata le kiar ku titinge, ma e tibi ta ini lo sinang una ususi e fafanau.

²⁹ E tamu, Deo e su ta Deo kere fan Juda tibom, ma e tibi ta Deo kere fan Jentael? E tam, Deo e ta Deo kere fan Jentael ming.

³⁰ Anwarow, e su tikii Deo, se i eu foteng re fan Juda (se ri a ri ka kiikiit pinpinumfori) ini ri riis nanmata lo titinge keru, ma i eu foteng re fan Jentael (se ri a ri tibi kiikiit pinpinumfori) ming ini ri riis lo sinang na titinge keru.

³¹ Are ini, kemeu peteufu e fam fafanau ke Moses le kemem su fabenge ine ninis lo titinge? E tam. Kiar farawasngeni e fafanau.

4

Deo e fotnge Abra-am ini e ta kalu riis tiki anwarow i e titinge

¹ Aregii, kiar ku war lo tumlarer, Abra-am, i e parfailmi e sa lo fan mok gii?

² Le Deo enggi fotnge Abra-am ini e riis ususi e fam faim i sam gow, e fasi ini i eu akteni e asow tibom. Safle Deo e tibi pari aiya.

³ Sunwar pepe e peteng ine sa? Sunwar pepe e peteng aregii, “Abra-am e titinge lo Deo, iya, Deo ka fotngi ini e ta kaltu riis.”

⁴ Le kaltu ka faim, riu tibi tow e fimfiil kia are finafen. E tam. Ri tow sekit e fimfiil a ususi e faim kia.

⁵ Safle, Deo e tibi fotngi e kaltu e riis nanmata ususi e faim i e gow. E tam. E su ta lo titinge kia lo Deo, se i e fotfoteng re tongge na tumtubiil ini ri riis.

⁶ Dewit e sam war ine tikii sunwar. I e peteng ini kaltu eu kepe warfakausi, le Deo eu fotngi ini i e riis lo titinge kia tibom ma e tibi ta lo fam faim i e gow. I e peteng aregii:

⁷ Warfakausi eu la tifle tongge a
Deo ka kepufu e fan tubiil ri sam gow,
ma fan tubiil keru, i e sam sangintafngi.

⁸ Warfakausi eu la tife se a
Deo ka tibi kepfamti e fan tubiil kia.

⁹ Are ini, warfakausi a eu su la usi seri a ri ka kiikiit pinpinumfori, tam, tifle fa ming gii ri ka tibi kiikiit pinpinumfori? Kemem petpeteng ini lo titinge ke Abra-am, Deo e fotngi ini e ta kaltu riis nanmata.

¹⁰ Lo sese biing Deo e fotngi e Abra-am ini e riis? Famu ine biing i e tifing keti e pinumfow, tam, wimi ine biing i e sam keti e pinumfow? E tibi ta wimi, e ta famu ine biing e tifing keti e pinumfow.

¹¹ Deo e fotngi e Abra-am ini e riis nanmata, anwarow lo titinge kia, famu ine biing ma i kamu keti e pinumfow. Wimi, Abra-am kam keti e pinumfow, are tintof lo ini e riis nanmata e Deo. Iya, Abra-am ka ta tumlare tongge na titinge, ma seri a ri ka tifing keti e pinpinumfori, Deo eu foteng ri ini ri riis nanmata.

¹² Ma ming i e ta tumlare tongge a ri ka keti e pinpinumfori, le ri ka ususi e sinang na titinge, are tamrer Abra-am ka usi famu ma ka keti e pinumfow.

¹³ E tibi ta lo sinang na ususi e fafanau gii Deo ka limlim tife Abra-am ma fesa ini riu kepe nal nano. Limlim gii, Deo e gow tifri, anwarow Abra-am e riis nanmata lo titinge.

¹⁴ Le Deo ku tow e nal nano tife tongge anwarow ri ususi e fafanau, titinge a eu ta mok fofoes, ma limlim ke Deo eu ta mok fofoes ming,

¹⁵ anwarow, balasak ke Deo eu luut talo seri a ri ka tofo una usi e fafanau ma ri ka tibi usi fakausi. Le ku tek ti fafanau, eu tek ti sinang na kere fafanau.

¹⁶ Iya, sa Deo e limlim ini, eu su tow tife tongge seri a ri ka titinge, usi ini eu ngo are finafen fofoes kia tife tanga fesa e Abra-am. Limlim a eu tibi su la tife fa ri kepe e fafanau ke Moses, safle eu la ming tife seri a ri ka usi e matan titinge are Abra-am. I e ta tumlarer nano.

¹⁷ Are ri sam setifu ilo sunwar pepe, “Ya sam gau o ka ta tamre am fufunmat fuunfuun.” Deo, se Abra-am e titinge lo, e parfailmi ini e ta

tumlarer. I e ta Deo e tow e ninliu tifre fan minet ma i e su war ma fan mok gii ka tifik fuut ku fuut.

¹⁸ Safle limlim a e par areini eu tibi fasi una fuut, safle Abra-am e su fanene tura titinge kia lo Deo. Iya, i ka puek ka ta tamre am fufunmat fuunfuun, are lewa ri ka seti ilo sunwar pepe aregii, “Tanga tubtubungkak kiam riu fuunuf.”

¹⁹ Abra-am e parfailmi ini pinumfow e sau met, le i e sam ta tikii atis na matamfaim kia. Ma ming e parfailmi ini ke wok Sera e am tibi fasi una fasus. Safle titinge kia e tibi luut.

²⁰ I e tibi sangfuunfuun, e su titinge rawas lo limlim ke Deo, iya titinge kia ka fespuek rawas ma ka tow mil e finaswen tife Deo,

²¹ anwarow i e parfat tikin ini Deo e mel e rawas una fawetu e limlim kia.

²² Lo sinang a Deo ka fotngi ini, “i e ta kaltu riis nanmata.”

²³ Sunwar gii, “i e ta kaltu riis nanmata,” ri sam situfu ulo sunwar pepe, e tibi ta ini use Abra-am tibom, e tam.

²⁴ E ta usi kiar nano na seri a kiar ka titinge lo Deo, se e famtet famila e Yesus Taufi kiar tinglo minet. Iya Deo ku foteng kiar ini kiar riis nanmata.

²⁵ Deo e sam tow e Yesus una met usi kiar, nafow e fan tubiil kiar, ma Deo ka famtet famila tinglo minet, usi ini kiar u riis nanmata.

5

Kiar puek are tanga fenfenngow mil e Deo

¹ Iya, le Deo e sau foteng kiar ini kiar riis nanmata anwarow lo titinge, kiar mel e fefeal tura Deo, tikin lo Taufi kiar Yesus Kristus.

² Lo Yesus Kristus, kiar fasi una ta ilo bala warfakausi lo balamas gii kiar ka mel lo, tikin lo titinge. Ma kiar u fefeal, anwarow kiar parfat ini finaswen ke Deo eu puek, ma kiar fanene lo tura titinge.

³ E tibi su ta ini ilea. E tam. Kiar fefeal lo ongker kiar kepe, anwarow kiar parfat aregii, ini ongker a eu farawasnge kiar usi ini kiar ku ti rawas.

⁴ Biing kiar ti rawas, eu fafanas ini kiar ta sese matang kaltu. Le kiar ta matang kaltu a, kiar fasi una fanene tura titinge.

⁵ Gii, kiar fanene tura titinge una kepe e ninliu ke Deo. Kiar tibi nene fofoes. E tam. Anwarow, Deo e sam tow e Tangwa Riis tif kiar, usi i eu fafonsi e busbusarer ine fatengis kia.

⁶ Anwarow, lo biing kiar uwa u tapak ine Deo ma kiar tibi fasi una ules kiar tibom, iya, Yesus ka met usi kiar, lo biing Deo e sau fagatiufu.

⁷ E tuntun singe ti kaltu una met una ulsi ti kaltu riis. (Ya sang ini ti kaltu eu met use ti kaltu riis).

⁸ Sakle Deo e sau fafanas ine fabur kia usi kiar, biing, Kristus e met usi kiar, biing kiar ta uwa are tongge na tumtubiil.

⁹ Kiar sau parfat ini Yesus eu kepfamil kiar kosnge balasak ke Deo, anwarow, lo andaku e Kristus, Deo e sam foteng kiar ini kiar riis nanmata.

¹⁰ Famu kiar ta tongge na matamfais ke Deo, safle gii, Deo e sau fariis kiar mil ka ta tanga

fenfenngow, anwarow lo minet ke Sikow. Ma gii kiar ka ta tanga fenfenngow, tikin lo Yesus, kiar ka parfat ini Deo eu faliunge kiar, anwarow lo ninliu ke Sikow.

¹¹ E tibi su ta ini ilea, ming kiar fefeal tura Deo, anwarow, lo Taufi kiar Yesus Kristus, se e fariis famil kiar tura Deo, kiar ka fespuek mil are tanga fenfenngow.

Minet e fespuek singe Adam, Ninliu e fespuek singe Kristus

¹² Iya, sinang saksak e fespuek ulo nal, anwarow, e su tikii kaltu e gow e sinang saksak. Ma sinang saksak a e fafuutngeni e minet. Ma minet ka kep re tongge nano, anwarow, tongge nano ri gow e fan sinang saksak.

¹³ Biing Deo e tifik tow e fafanau tife Moses, e sau mel e sinang saksak ulo nal. Safle enggi tek ti fafanau, kiar gi tibi parfailmi e sinang saksak.

¹⁴ Safle tofnge tinglo biing ke Adam ka la muut lo biing ke Moses, tongge nano ri ta ulo pikliu e rawas lo minet. E tikin, fa lo re tongge a ri tibi bilseni e tubiil e fasi sekit lo tubiil a Adam e sam gow, i e tibi usi e sunwar ke Deo. Safle ri ming ri ta ulo minet. Ma Adam e ta tintof lo kaltu eu puek wimi.

¹⁵ Sakle finafen ke Deo e tibi fasi use sinang saksak ke Adam. Tongge fuunfuun ri met, anwarow, lo sinang saksak ke e su tikii kaltu. Safle fatengis ke Deo e bakir tikin, ma e su ta lo tikii kaltu, Yesus Kristus, i e tow e finafen na fatengis kia are finafen use re tongge nano.

¹⁶ Finafen ke Deo e tibi ngo are amfingow e sinang saksak ke Adam. E tam. Anwarow, lo e

su tikii sinang saksak a, tongge nano riu ta ilo anganggon ke Deo. Safle finafen ke Deo e ngo aregii, biing tongge fuunfuun ri tibi usi e fafanau, Deo eu fanangsi e fatengis kia ma ku foteng ri ini ri riis nanmata.

¹⁷ Anwarow, lo tikii kaldu e suu lo anulau ke Deo, tongge nano riu ta ilo pikliu e minet. Sakle fatengis ke Deo e kulfi e minet, tikin seri a ri ka kepe fatengis ma finafen gii: Deo eu foteng ri ini ri ta tongge riis. Tongge a riu liu bingne ma riu famu are fang king, anwarow, lo e su tikii kaldu gii, Yesus Kristus.

¹⁸ Iya, amfingow e sinang saksak ke tikii kaldu e ngo aregii, Deo eu anganggon ma ku tow e mafet tifre tongge nano. Lo e su tikii sal, amfingow e sinang e riis ke tikii kaldu e ngo aregii, Deo eu foteng re tongge nano ini ri riis ma riu liu bingne.

¹⁹ E su ta aregii, Deo eu foteng re fa fuunfuun ini ri ta tongge na tumtumbiil, anwarow lo e su tikii kaldu e am tibi usi e sunwar ke Deo. Ma lo tikii sal a, Deo eu foteng re fa fuunfuun ini ri riis nanmata, anwarow lo e su tikii kaldu e sam usi e sunwar kia.

²⁰ Iya, fafanau ke Moses ka fespuek usi ini eu pete ten ini fan sinang saksak e fuunfuun. Safle biing fan sinang saksak a riu la fuunuf, warfakausi ke Deo eu kulfi kiruur e fan mara sinang saksak.

²¹ Tongge ri melmel ulo pikliu e rawas lo tubiil, riu met. Safle, tifre tongge ri melmel ulo pikliu e warfakausi ke Deo, i eu foteng ri ini ri ta tongge riis nanmata, usi ini i eu tow e ninliu bingne tifi, anwarow, lo Yesus Kristus Taufi kiar.

6

Kiar sau met tura Kristus, ma ming kiar liu ilo Kristus

¹ Iya, are kiar u war? E fasi ini kiar u su gowgow e fan tubiil aiwa, usi ini warfakausi ke Deo eu faf?

² E tam sekit! Kiar sau met kosnge fan sinang saksak. Le ku ta iya, e kausi ini kiar u su ngos lo gowgow e fan sinang saksak?

³ Gam tibi parfat ini biing kiar kepe amfagu tarawen lo Yesus Kristus, kiar ming kiar tiim tura lo minet kia?

⁴ Iya, biing kiar kepe e amfagu tarawen, kiar met, ri ka of kiar ming tura. Usi ini, lo tikii sal a, finaswen ke Tamow e famtet familia e Kristus tinglo minet, i eu tow e ninliu fuu tif kiar.

⁵ Le kiar ku tiim tura lo minet kia, kiar parfat ini, kiar tiim ming tura lo matmatet kia.

⁶ Anwarow, kiar parfat ini, melmel kiar ting famu e sau met tura Kristus ulo aupaket, usi ini sinang saksak tinglo pinpinumforer eu tibi kulef kiar. Usi, kiar u tibi melmel ilo pikliu e rawas tinglo sinang saksak,

⁷ anwarow, seri a ri ka met tura Kristus, ri sam ifit ine rawas ke sinang saksak.

⁸ Le kiar ka met tura Kristus, kiar titinge ini kiar u liu ming tura.

⁹ Kiar parfat ini, le Deo e sau famtet familia e Kristus tinglo minet, i e tibi fasi una met mil. Gii, rawas tinglo minet e tibi fasi una kulfi.

¹⁰ Yesus e su fatikii met fapakti e fan tubiil. Ma ninliu fuu gii i ka melmel ini, ninliu a e tow e finaswen tife Deo.

¹¹ Lo tikii sal mung a, gam samusu parfailim gam ini gam sau met kosnge rawas tinglo fan sinang saksak, ma gam ka liu, usi ini gam u tow e finaswen tife Deo, tikin lo Yesus Kristus.

¹² Iya, eu tek tikas lo gam e mu sangsang una usi e sinang saksak, usi ini eu tibi tatfeni e pinpinumfomi ini gam ku usi e fam fabur saksak tinglo pinpinumfomi.

¹³ Mele tafu e ti galu lo pinumfom una gow e fan tubiil, are mok una gowgow e fan tubiil. Safle gam u tauf gam tibom tife Deo, anwarow, i e sam kepfamil gam tinglo minet ma gam ka liu. Ma gam ku tafu e galgalu nano lo pinpinumfomi tifi, are fan mok ini una gowgow e fan sinang e riis.

¹⁴ Gam u tibi tafu e sinang saksak ku ta kaltu bakir kemi una famu i gam, anwarow gam tibi ta ilo pikliu e fafanau, sakle gii, gam ta ilo pikliu e warfakausi.

Kiar ta tongge na faim fofoes ke sinang riis

¹⁵ Le ku ta aiya, areini, kiar u su ngos lo gowgow e fan tubiil, anwarow kiar tibi ta ilo pikliu e fafanau, ma ka su ta kiar ilo pikliu e warfakausi ke Deo? E tam sekit.

¹⁶ Gam tibi parfat ini biing gam tauf gam tibom tifi neng ma gam ka usi are kaltu na faim fofoes, gam ngo are kaltu na faim fofoes ke kaltu a gam ka usi? Le gam ka faim fofoes singe fan tubiil, iya, ka famu i gam talo minet. Tam, gam ka faim fofoes singe niongne, gii, i eu famu i gam use sinang e riis.

¹⁷ Ya katfarsi e Deo, anwarow, famu gam sam ta tongge na faim fofoes singe sinang saksak.

Safle gii, gam sam usi tikin ine busbusami e fam fabenge ri sam tow tif gam.

¹⁸ Deo e sam faliunge gam kosnge rawas lo tubiil, ma gam ka fespuek are tongge na faim fofoes ke sinang riis.

¹⁹ Ya war ine mok gii lo warwar toftof, anwarow, sinsinangumi e tibi pauti ma eu tuntun sing gam una ten usi. Famu gam sam tafu e pinpinumfomi ka ta kaltu na faim fofoes ke sinang e tibi riis, ma ke sinang saksak ka fafak bakir. Gii, gam tafu e pinpinumfomi ka ta kaltu na faim fofoes ke sinang riis, usi ini gam ku kalkaliis.

²⁰ Biing gam ta uwa are kaltu e faim fofoes ke sinang saksak, e am tek ti rawas ke sinang e riis una famu i gam una usi.

²¹ Sese amfirow e sinang saksak gam gowgow famu? Gii gam samusu maiyai lo, ma rorop lo e su ta minet!

²² Safle gii, Deo e sam faliunge gam kosnge rawas lo fan tubiil, ma gam ka ta tongge na faim fofoes ke Deo. Ma gam ku fingwa ine kalkaliis, ma rorop lo e ta ninliu bingne.

²³ Anwarow, fimfiil lo sinang saksak gii minet. Safle finafen ke Deo e ta ninliu bingne lo Yesus Kristus Taufi kiar.

7

Kiar tibi ta ilo pikliu e rawas ke fafanau

¹ Tanga tuaklik, gam tibi parfat ini fafanau e mel e mia ilo poktow e kaltu e liuliu iwa? (Ya gongon singre tongge ri parfat lo fafanau.)

² Aregii, fefin tinaule e ta ilo pikliu e ke matuk biing ke matuk e liuliu iwa. Safle biing ke matuk e sau met, fefin a e sau miil singi una tinaule mil ususi e fafanau.

³ Iya, le fefin a ku tili e tikas kuriik ma ke matuk ka liuliu iwa, fefin a riu peteng ini i e kuul. Safle le ke matuk kabuk met, i e sau miil singi ususi e fafanau na tinaule. Le i ku tinaule fuu, riu tibi fasi una peteng ini i e kuul.

⁴ Iya, tanga tuaklik, gam sau met ming tura Kristus. Iya, gau ming ka miil sing gam use fafanau, gii gam ka ta ke neng kuriik, Yesus, se Deo e sau famtet famila tinglo minet usi ini gam ku fangwa ine fang kausi tife Deo.

⁵ Lo biing kiar ta uwa lo pikliu e rawas ke fabur saksak tinglo balbalrer, fafanau ka famtete e fabur saksak tinglo pinpinumforer, iya kiar ka fangwa ine sinang saksak use minet.

⁶ Safle gii, kiar sau met kosnge rawas tinglo fafanau gii ka kepfamti kiar, gii ka miil sing kiar usi ini kiar u faim ususi e melmel fuu Tangwa Riis e fafutu ngeni, ma e tibi ta una faim ususi e melmel ting famu, usi e fam fafanau ri sam situfu.

Fapaket tura sinang saksak

⁷ Aregii kiar ku war? Fafanau e tubiil? E tam sekit! Le enggi tek ti fafanau, ya tibi fasi una parfailmi e sa e sak. Le fafanau enggi tibi peteng aregii, “Ou tibi mer use ninsiow e neng” ya tibi fasi una parfailmi e sinang na mer.

⁸ Safle sinang saksak e sikseni ine ti sal kia una faim tura fafanau, iya ka fafutu ngeni e mara

matmatan sinang na mer ilo balang. Le enggi tek ti fafanau, sinang saksak enggi tek ti rawas kia.

⁹ Lo biing ya tifik parfat lo fafanau, ya liu. Safle biing ya la ten lo fafanau, sinang saksak e fespuek rawas, ka gau yau, ya ka met.

¹⁰ Ya sikseni ini fam fafanau ke Moses e mel, una tow e ninliu, safle, e su fafuutngeni e minet.

¹¹ Anwarow, sinang saksak e sikseni e konona sal kia una faim tura fafanau usi ini eu sorom yau, ma ku fismet i yau.

¹² Iya, fafanau e tarawen, ma fan sa fafanau e peteng ini, e tarawen, e riis, ma e kausi.

¹³ Are ini? E ta ini konona mok e sam fismet yau? E tam sekit. E su ta ini sinang saksak e sau faim tura konona mok una fafuutngeni e minet tif yau, usi ini fafanau eu fafanas ten ini matan sinang a, e sak sekit.

¹⁴ Kiar parfat ini fafanau ke Moses e puek singe Deo aiyat, safle yau, ya su ta kaltu ting wagii lo nal, ma ya ka melmel are kaltu, ri sam umat ini una ta kaltu na faim fofoes ke sinang saksak.

¹⁵ Ya tibi parfat ten lo sa ya gowgow. Le sa ya bura una gow, ya tibi gow. Safle, sa ya guuluung una gow, ya su gow.

¹⁶ Ma le ya ka gow e sa ya guuluung una gow, iya, e fanangsi ini ya a-uu ine fafanau e kausi.

¹⁷ Iya, e tibi ta ini yau ya gow, e tam. Sinang saksak tibom ilo balang e fafuutngeni.

¹⁸ Ya parfat aregii, e tek ti kausi ilo balang, ya fabur una gow e sa e kausi, safle ya tibi fasi una gow.

¹⁹ Ya tibi gow e konona sinang ya bura una gow, sakle, ya su gowgow e sinang ya tibi bura una

gow.

²⁰ Le ya ku gow e sa ya tibi bura una gow, e tibi ta ini yau la ya gow, e tam. E ta sinang saksak tibom ilo balang e gow.

²¹ Ya parfailmi e neng e fafanau e faim: Biing ya ka bura una gow e konona sinang, sinang saksak ming e ta ilo balang.

²² Ma ilo sinangung, ya fefeal lo fam fafanau ke Deo,

²³ safle ya parfailmi e neng e fafanau e faim ilo fang galgalu lo fong, e fafapaket tura konona sinang ilo sinangung, ma ka bingfamti yau talo fafanau lo sinang saksak a ka faim ilo galgalu lo fong.

²⁴ Kiskam tikin sing yau. Fan mok gii e bero ine melmel kiang. Se eu faliunge yau, usi ini fong eu tibi tatfe yau wilo minet?

²⁵ Katfariis tife Deo, lo Yesus Kristus Taufi kiar!

Iya, ilo sinangung tibom, ya ta kaltu na faim fofoes ke fafanau ke Deo. Safle sinang tinglo nal ilo balang e gau yau ya ka ta kaltu na faim fofoes ke sinang saksak.

8

Melmel ususi e Tangwa Riis

¹ Iya, Deo eu tibi anganggon ma ka tow e mafet tife seri a ri ka tiim tura Yesus Kristus,

² anwarow, tikin lo Yesus Kristus, rawas ke Tangwa Riis e tow e ninliu, i e kepfamil kiar tinglo rawas ke sinang saksak ma minet.

³ Deo e sam tuleni e Sikow are kaltu na tum-tubiil una ta finafen na kepuflu e fan sinang saksak. Ma biing i e gorot aiya, i e tii ine rawas

tinglo fan sinang saksak a ka mel ilo re tongge saksak. I gii, e mok fafanau ke Moses e tibi fasi una gow, anwarow, sinang saksak ilo balbalrer e tek ti rawas kia una usi e fafanau ke Moses.

⁴ I e gow aiya usi ini sinang riis a, fafanau ka peteng ini, eu fawet ilo ninliu kiar. Anwarow, kiar am tibi melmel ususi e sinang saksak ilo balbalrer, e tam. Kiar sau melmel ususi e fam fabur ke Tangwa Riis.

⁵ Se ri a ri ka melmel ususi e fan sinang saksak tinglo pinumfong kaltu, ri su sangsang use fam fabur tinglo nal. Safle seri a ri melmel ususi e Tangwa Riis, ri su sangsang use fam fabur ke Tangwa Riis.

⁶ Kaltu e sangsang use fam fabur tinglo nal, i eu met. Safle kaltu ka sangsang ususi fam fabur ke Tangwa Riis, i eu liu ma ku mel e balamas.

⁷ Anwarow, sangsang ke kaltu na tumtubiil e ta matan sinang na matamfais ke Deo. Kaltu na tumtubiil a, i e tibi faporo ilo pikliu e fafanau ke Deo, ma i e tibi fasi una faporo ilo pikliu e fafanau.

⁸ Se ri a, ri ka ta ilo pikliu e rawas ke sinang tinglo nal, ri tibi fasi una fakausi e Deo.

⁹ Safle, gam tibi melmel ilo pikliu e fan sinang saksak tinglo pinumfong kaltu, gau melmel ilo pikliu e Tangwa Riis, le Tangow e Deo e ta ilo gam. Ma le tikas lo gam ka tibi mel e Tangow e Kristus, i e tibi ta ke Kristus.

¹⁰ E tikin, pinpinumfomi eu met, anwarow, gam sam gow e fan sinang saksak. Safle, le Kristus ku ta ilo balbalmi, tangtangwami eu liu, anwarow, Deo eu foteng gam ini gam riis nanmata.

¹¹ Ma le Tangow e se a ka famtet familia e Yesus tinglo minet ka ta ilo gam, se gii ka famtet familia e Kristus tinglo minet, eu tow e ninliu tife fofomi a ku met, tikin lo Tangow e liu ilo gam.

¹² Iya, tanga tuaklik, e mel e faim kiar una koso, safle e tibi ta ini una usi e fan sinang saksak tinglo pinumfong kaltu.

¹³ Ma le gam ku melmel ususi e fan sinang saksak tinglo pinumfong kaltu, gam u met. Safle le gam ku pete met ine sinang saksak tinglo pinpinumfomi tikin lo rawas ke Tangwa Riis, gam u liu,

¹⁴ anwarow, seri a Tangow e Deo ka famu iri, ri ta fan siksikow e Deo.

¹⁵ Le gam am tibi kepe e tangwa a ka gau gam ka ta tongge na faim fofoes ke ansinang na soke. Safle gam kepe e Tangwa a ka gau gam ka ta fan siksikow e Deo. Ma lo Tangwa a, kiar tau, "Tabuung, Tabuung."

¹⁶ Tangwa Riis tibom e peteng malal tife tangwarer ini kiar ta fan siksikow e Deo.

¹⁷ Le kiar kabuk ta fan siksikow, kiar u kepe e konona fan mok Deo e limlim ini kiar u kepe. Kiar u kepe konona fan mok gii tiim tura Kristus. Le kiar ku tiim tura Kristus ilo mafet ma ongker, kiar u tiim tura ming ilo ke finaswen.

Finaswen a ka mu puek wimi

¹⁸ Ya parfailmi ini ongker ma mafet gii kiar ka kepkepe, e tibi fasi tura finaswen a kamu puek malal tif kiar.

¹⁹ Mara mok Deo e fafuutngeni, ri nene tura singmat na fabur una pari e sese biing Deo eu pete malal ine fan siksikow.

²⁰ Anwarow mara mok nano Deo e fafuutngeni e am tibi faim kausi, e tibi ta ini lo fabur keru tibom, e tam, safle lo fabur ke Deo, se e fafuutngeni e mara mok. Ma gii, mara mok nano ri fabur una pari

²¹ e biing Deo eu fakausi mil e mara mok ma ri ku tiim tura fan siksikow ilo finaswen.

²² Kiar parfat ini fan mara mok Deo e fafuutngeri, ting famu ma ku la, riu kepkepe ongker are fefin e kepe ongker una fasus.

²³ E tibi ta ini fan mara mok a tibom. E tam. Kiar na seri a kiar ka kepe Tangwa Riis are finafen baba tikii Deo e tow tif kiar, kiar ming, kiar kepe ongker ilo balbalrer, biing kiar nene tura singmat na fabur una pari e biing Deo eu uun kiar ku ta fan siksikow ma ku faliungeni e pinpinumforer.

²⁴ Deo e sau faliunge kiar, iya kiar ka nene tura titinge use fan mok eu puek. Safle le tikas ka bung kepe mok a i ka nene i, i e amu tibi nene ming. E tek tikas ek sam nene i e ti mok a i ka bung kepe.

²⁵ Safle le kiar ku nene tura titinge use fan sa a kiar ka tifing kepe, kiar u su nene i tura balamas.

²⁶ Lo tikii sal, Tangwa Riis tibom e ulules kiar lo fam biing e tek ti rawas kiar. Kiar tibi parfat lo sa ini kiar u nining usi, safle Tangwa Riis tibom i e nining natorer use fan mafet kiar a ka tibi fasi ini kiar u peteng ten ini, ine ti sunwar.

²⁷ Ma Deo, se e parpar ilo balbalrer, i e parfat lo sinangu e Tangwa Riis, anwarow Tangwa Riis e

sagisu nining nafore tongge ke Deo, ususi e fabur ke Deo.

E tek ti mok e fasi una fakale lo fabur ke Deo

²⁸ Ma kiar parfat ini Deo e sagisu faim ilo mara mok use kausi lo seri a ri ka bura tikin, ma i kabuk tau iri, ususi e sangsang kia.

²⁹ Anwarow seri a Deo kabuk peteng ini i eu kepfamil ri famu, i e sam siik ri ini riu puek ri ku ngo are Sikow, ma Sikow ku puek are sikow baba tikii falifu ire tanga tualik.

³⁰ Ma seri a i kabuk sik ri, i e sam tau iri usi i tibom. Ma seri a ri kabuk tau iri, i e sau foteng ri ini ri riis na mata, ma seri a i kabuk foteng ri ini ri riis, i e sau faswen ri ming.

³¹ Ilea, are kiar u war lo fan mok gii? Se gii e fasi una kale kiar, le Deo ku ta tura kiar?

³² Deo e tibi fakale lo Sikow una kepe ongker usi kiar. E tam. I e fafen ini ka met una ules kiar. Le i kabuk fafen ine Sikow aiya, e tikin, i eu fen kiar ming ine mara mok.

³³ E mel e tikas e fasi una otng e seri a Deo kabuk wel ri? E tam. Deo tibom eu foteng ri ini ri riis.

³⁴ E mel e tikas e fasi una peteng ini ri samusu kepe mafet? E tam. Yesus Kristus e sau met usi kiar, ma Deo kabuk famtet familia. I e sam ta ilo galu miil lo Deo, ma e sagisu nining singe Deo usi kiar.

³⁵ E mel e tikas e fasi una tii i kiar kosnge fabur ke Kristus? E fasi ini mafet, tam ongker, tam ri bero i kiar, tam biis bakir, tam e tek tong kolos kiar, tam ansoke, tam ringgot eu tii i kiar kosnge fabur ke Kristus? E tam.

³⁶ Sunwar ke Deo e peteng aregii:

“Ri sagisu paketmet i kemem nafow e asam;
ri par kemem are fan sipsip ri fagati ri una
fismet iri.”

³⁷ Safle e tibi ngo aiya. E tikin, fan mok gii riu
fuut lo kiar, safle lo titi kiar lo Kristus, se e bur
kiar tikin, kiar fasi una kulef ri sekit.

³⁸ Anwarow, ya parfat ten sekit ini e tek ti mok e
fasi una tii i kiar kosnge fabur ke Deo a ka tow tif
kiar, tikin lo Yesus Kristus, Taufi kiar. Eu ta minet,
tam ninliu, tam fan anggelo, tam fan tara saksak,
tam biing gii, tam fam biing a kamu puek, tam
sese fan matmatan rawas,

³⁹ tam ti mok iyat, tam ti mok ifaf, tam sese tikas
ti mok ming ilo bala nal nano, fan mara mok gii
ri tibi fasi.

9

Fawel ke Deo

¹ Are kaltu ilo Kristus, ya peteng tikin, ya tibi
gurum. Ma Tangwa Riis e fatenngeni e sinangung
ma ka farawasngeni e sunwar gii ilo balang ini e
tikin.

² An mara biing balang e mafet ma ya ka sagisu
sang kuuluung,

³ use re tanga tuaklik, ilo bala tikii funmat, seri
ta fan Juda. Le enggi fasi, yang gi tii kosnge
Kristus ma ek tam i yau, usi ini tanga tuaklik riu
kepe tafung inaisa e Deo.

⁴ Anwarow, Deo e sau fangte ri are fan siksikow
tikin, i e fanangsi ri ine finaswen kia tibom, e sam
gow e fan war a-uu tura ri, i e sam tow e fafanau
kia tifri, e sau fanangsi ri ine sinang una nining
tikin ma e sam gow e fan warfot tura ri.

⁵ Ma tumtumлари baba tikii gii: Abra-am, Aisak ma Jekop. Ma biing Kristus e puek ka ta kaltu, i e fuut ulo bala funmat ari. Ma Kristus tibom e bakir iyat ine mara mok ma e ta Deo, kiar u katfarsi bingne bingne. E tikin.

⁶ E tibi ta ini sunwar ke Deo e sam luut ma ka tibi fawet. E tam. Anwarow e tibi ta ini fesa nano e Israel ri ta fan Israel tikin.

⁷ Ma e tibi ta ini fesa nano e Abra-am ini ri ta fesa tikin. E tam. Ri sam seti ilo sunwar pepe aregii, “Se ri a ri kamu puek singe Aisak, riu foteng ri ini ri ta fesam tikin.”

⁸ Pimpiku e sunwar a e ngo aregii, e tibi ta ini berberat nano gii Abra-am ka fafuutngeri, ri ta siksikow e Deo. E tam. Safle seri a ri ka fuut ususi e warfot ke Deo, ri parfaiiim ri ini ri ta fesa tikin e Abra-am.

⁹ Anwarow, Deo e sam warfot lo aregii: “Lo bala fam biing aregii lo matamfaim aiyat, yau mil usi o ma Sera e sau fasus ine ti boron tamat.”

¹⁰ Ma e tibi ta ini safle mok a. Rebeka ming e fasus ine ung kasang ma e su tikii tamru. I gii tuprer Aisak.

¹¹ Famu ma ru kamu fuut ma ru kamu gow e ti mok e sak tam e kausi, Deo e sau peteng tifi aregii, “Neng bakir eu ta ilo pikliu e neng balik.”

¹² Deo e gorot aiya una fanangsi ini i e tibi wewel re tongge ususi e sinang keru, safle ususi e fabur kia tibom.

¹³ E su ngo aregii ri kabuk seti, “Yau bura e Jekop, safle yau isa e Esau.”

¹⁴ Aregii kiar ku war? Sinang ke Deo e tibi riis?
E tam sekit!

¹⁵ Anwarow i e war singe Moses aregii,

“Yau tengsi e se ya bura ini yau tengsi,
ma ya ku ulsi e se ya bura ini yau ulsi.”

¹⁶ Iya, wewel ke Deo e tibi usi e sa tongge ri bura
tam ri gowgow. E tam. Fawel ke Deo e usi e
fatengis kia.

¹⁷ Anwarow sunwar pepe e peteng aregii tife king
tingna Ijip: “Yau tauf o are king ususi e sangsang
mung gii, usi ini yau faim tura o una fanangsi e
fan rawas kiang ma usi ini asang riu resngeni ilo
nal kiruur.”

¹⁸ Iya, Deo eu tengsi e se i e bura ini eu tengsi, ma
ku fakuta e bala e se i e bura ini eu fakuta e bala.

¹⁹ Tikas lo gam eu gatom yau aregii: “Le ku ta
aiya, usi e tamu gii Deo ka fasi una oteng kiar?
Ma se e fasi una fakale lo fabur kia?”

²⁰ Safle o na kaltu, o na se gii o ku fasi una
fasange singe Deo? E fasi ini sa e sau fuut eu war
mil singe se e sau fafuutngeni aregii, “Usi e tamu
o ka gorot yau aregii?”

²¹ Gam sangfi ini e fasi ini kaltu na bilbilse fan
sospen lo nal eu bilseni e u e sospen, neng wilo
fam biing bakir ma neng wilo fam biing fofoes?

²² E su ngo aregii, e fasi ini Deo eu fanangsi e
balasak ma rawas kia, safle i e nene tura balamas
ma e tibi saupe una tow e mafet tife se a balasak
kia kabuk ta ilo ma i e sau fagatiuf ri una kepe
mafet bakir.

23 Deo e gow e mok gii una fanangsi e singmat na finaswen kia tife se a fatengis kia kabuk ta ilo ma i e sau fagati ri famu, una kepe finaswen.

24 Kiar ta tongge a fatengis ke Deo kabuk ta ilo ri ma i e sam tau i kiar, e tibi ta ini tinglo re fan Juda tibom, safle tinglo re fan Jentael ming.

25 Aregii Deo kabuk peteng ini ilo bala buk ke profet Osea:

“Tongge a ri ka tibi ta kiang gii yau foteng ri ini
‘ri ta tongge kiang’;
ma tongge a ya ka tibi bur ri, yau foteng ri ini
‘tongge a ya bur ri,’ ”

26 ma,

“Eu fuut sekit ilo male a, lewa ya ka war singri,
‘Gam tibi ta tongge kiang,’
tongge a riu foteng ri ini fan siksikow e Deo e
liuliu bingne.”

27 Profet Aisaiya ming e sam war bakir ususi e tongge tingna Israel ini:

“E tikin ini wewes lo re fan Israel e fuun are fan
kiin ilo betkiin,
safle eu su puis Deo eu faliungeri;

28 anwarow Deo eu tafu e mafet wagi lo nal,
ma eu saupe una faropo.”

29 Are lewa profet Aisaiya kabuk war:

“Le Deo se e rawas tikin enggi tibi toufsok lo ti
puis lo re fesa,
kiar nano kiar ngi rop sekit are fan Sodom,
ma kiar nano kiar ngi ngo are fan Gomora.”

Fan Israel ri tibi titinge

³⁰ Iya, are kiar ku war? Fan Jentael ri tibi sangsang una fespuek ri ku riis. Safle, tikin lo titinge keri, Deo ka foteng ri ini ri riis nanmata.

³¹ Safle fan Israel ri tofo una fespuek riis ususi e fafanau, safle ri tibi fespuek riis nanmata Deo.

³² Usi e tamu? Anwarow, ri sang ini ri fasi una usi fam fafanau ma ri ku fespuek riis nanmata e Deo, safle ri tibi titinge. Ri saske lo “fat na sasaske singre tongge.”

³³ Aregii ri kabuk siitufu ilo bala sunwar pepe:

“Par wagii! Yau tafu e ti fat na sasaske singre tongge ina Saiyon,

ma fat a tongge riu saske lo ri ku luut.

Ma se a ka titinge tikin lo, i eu tibi maimaiyai.”

10

¹ Tanga tuaklik, fabur kiang tikin gii ya ka nining singe Deo use re fan Israel e ngo aregii, ya bura ini Deo eu faliungeri.

² Ya fasi una peteng ten lo ri ini ri fabur tikin una usi e Deo, safle, fabur a e tibi fespuek tura ti parfat.

³ Anwarow, ri tibi parfat lo sal Deo e sam tow ri ku fespuek riis nanmata. Iya, ri ka sangfi ini riu fespuek riis nanmata lo sinangu ri tibom. Ma ri ka tibi fapori ilo pikliu e Deo, usi ini i eu foteng ri ini ri na tongge riis nanmata.

⁴ Kristus e ta rorop lo fafanau usi ini seri a ri ka titinge lo, Deo eu foteng ri ini ri na tongge riis nanmata.

⁵ Se ri a ri ka usi e fafanau usi ini ri ku puek riis nanmata e Deo, Moses e sam war singri aregii: “Se a ka usi e fan mara fafanau, i eu liu.”

⁶ Safle se a ka titinge ma Deo ka fotngi ini kaltu riis, i e usi e sunwar gii, “Mele sang aregii ilo balam, ‘Se eu kanek iyat ilo balambat?’ ” (iya, e ngo areini e bala uun pu ine Kristus)

⁷ “tam, ‘Se eu ding ilo male kere fan minet?’ ” (iya, e ngo areini e bala uun familia e Kristus kosnge fan minet.)

⁸ Safle sunwar ke Deo, are e peteng? “Sunwar e su ta ina iso; e ta ilo ngusum ma ilo balam.” Sunwar a e ta sunwar lo sinang na titinge gii kemem ka sesesngeni aregii:

⁹ Le o ku war ten ine ngusum ini, “Yesus e ta Taufi,” ma o ka titinge ilo balam ini Deo e sau famtet familia kosnge minet, Deo eu faliunge o.

¹⁰ Le anwarow o titinge ilo balam, Deo eu foteng o ini o riis. Ma anwarow o war ten ine ngusum, Deo eu faliunge o.

¹¹ Sunwar pepe e peteng aregii: “Se a ka titinge lo, i eu tibi maiyai.”

¹² Anwarow e tek ti mok e ngo kuriik falifu ire fan Juda ma fan Jentael. E su tikii Taufi e ta Taufi keru nano ma e sagisu warwar fakausi e seri a, ri ka tau singi,

¹³ anwarow, “Tongge nano a ri ka tau singe Taufi, Deo eu faliungeri.”

¹⁴ Ilea, aregii tongge ri ku tau singi ma ri ka tibi titinge lo? Ma aregii ri ku titinge lo seri tifik ong lo? Ma aregii ri ku ong lo ma ka tek tikas ek sesngeni tifri?

¹⁵ Ma aregii ri ku sesngeni e sunwar ma ri ka tibi uun ri? Sunwar pepe e peteng aregii, “Tongge ri fefeal tikin una pari e se e puek una sesngeni e konona sunwar!”

¹⁶ Safle e tibi ta ini fan Israel nano ri kepe e konona sunwar. E tam. Profet Aisaiya e sau peteng ten ini aregii, “Taufi, e tek tikas ek titinge lo sunwar kemem sesngeni.”

¹⁷ Ilea, kiar titinge anwarow kiar ongni e sunwar ke Deo, ma sunwar a kiar ka ongni, e ta lo Kristus.

¹⁸ Safle yau gatom aregii, E tamu, ri tibi ongni e konona sunwar? Yow, ri sam ongni. Aregii sunwar ke Deo ka peteng:

“Fang kiimkiim ari e sam omseni e mara male,
ma fan warwar keru e sam omseni e nal
nano.”

¹⁹ Nenge gatgatom ming, aregii, E tamu, fan Israel ri tibi pauti e bala e sunwar a? Moses e sau peteng ine sunwar ke Deo aregii:

“Yau faim tiim tura fa a ka tek ti anwaran male
keru una gau gam, gam ku mer sing ri;
Yau faim tiim tura ti funmat gii ka tek ti
konona parfat keru una gau gam, gam ku
balasak.”

²⁰ Ma profet Aisaiya e tibi soke una peteng ten ine sunwar ke Deo aregii,

“Se ri a ri ka tibi siksik i yau, ri sam siksik yau;
Ya sau fafanas i yau tifre fa a, ri ka tibi gatom
i yau.”

²¹ Safle use re fan Israel, profet Aisaiya peteng aregii,

“An mara biing ya palpalsi e limang

tif gam na tongge balbalmi e kut tikin ma tongge na fafasange.”

11

Deo e tengsi e puis Israel

¹ Iya, ya ka gatom aregii, Deo e guuluung ire tongge kia? E tam sekit. Yau tibom, e ta ya na Israel. Ma ya ta tubungkak ke Abra-am, tinglo funmat a Benjamin.

² Deo e tibi guuluung ire tongge kia seri gii i ka wel ri famu. Gam tibi sangfi e sunwar pepe e war lo Elaija, i e balasak ire fan Israel, iya, i ka nining singe Deo aregii,

³ “Taufi, ri sau fismet ire fam profet kiam ma ri ka bero ine fan altar kiam. E su tikiin yau tibom gii wa, ma ri ka tofo una fismet i yau ming.”

⁴ Ma Deo ka koso singi, “E mel e baba fis na mar na kaltu kiang aiwa. Ri tifik pukungkek lo deo gurgurum Bal.”

⁵ E su ngo ming aregii. Deo e buk su wele borom puis lo re fan Israel, anwarow lo fatengis kia.

⁶ Le fawel kia ka ta ilo finafen fofoes kia, e tibi ta ini lo fam faim ri gow. Le enggi ta ini lo fam faim ri gow, finafen fofoes a e tibi tikin.

⁷ Are kiar ku war lo fan mok gii? Mok fan Israel ri siksik ini, ri tibi kepe. Safle seri a Deo ka tau iri, ri kepe. Fa fuunfuun lo ri balbalri e sam kut,

⁸ are ri sam situfu ilo sunwar pepe aregii,
“Deo e gau ri, ri ka tibi fasi una sang kausi,
matmatri ka tibi fasi una par,
balbaluri ka tibi fasi una ong,

ma Deo ka gau ri, ri ka su melmel aiya ting lewa
ka la muut gii."

⁹ Ma Dewit e sau peteng aregii,

"Tafu e teibel keru

ku ngo are ano una liil singri,

ma are fat riu saske lo ri ku luut are fimfiil lo
fan sinang saksak ri sam gow.

¹⁰ Pete bau ine matmatri usi riu tibi fasi una par,
ma pokpokta ri ku la pung sok."

Fan Jentael ri titinge ri ngo are au olifrokai

¹¹ Ya gatom ming aregii: Biing tongge tingna
Israel ri sam luut, ri amu tibi matet mil? E tam.
Ri amu matet mil. Safle anwarow lo fan sinang
saksak ri sam gow, faliunge keru e sam la subung
tifre fan Jentael usi ini riu pari, ma ri ku mer.

¹² Safle le fan sinang saksak kere fan Israel
kabuk ules bakir ine nal, ma luut lo ri kabuk ules
bakir ire fan Jentael, are gam sang? Ya peteng
tikin tif gam, le ku ti lo biing fan Israel riu mil use
Deo, singmat na warfakausi eu ta ilo nal kiruur!

¹³ Gii ya warwar sekit sing gam na fan Jentael.
Anwarow Deo e sam siik yau ka ta ya na apostel
usi re fan Jentael, ya resresngeni tikin e faim gii.

¹⁴ Ya bura tikin ini yau sikseni e ti sal una
famtet re fan Israel una mer use konona fan
sinang Deo e sam gow lo gam, usi ini yau faliun-
geni e ti tom fa lo ri lo sunwar ya sesngeni.

¹⁵ Biing Deo e guuluung ine fan Israel, i e
kepfamilre fa fuunfuun lo re tongge tinglo nal
kiruur una ta tanga fenfenngow. Ma biing i eu
are familri, sa gii ku fuut? I eu tow e ninliu tifre
fan minet.

¹⁶ Le o ku fafen ine su lo beret o gow lo fan wit o gorot baba tikii ini, beret kiruur kiam eu tarawen. Ma le awawiu e kalut ka tarawen, teltelow ming eu tarawen.

¹⁷ Fan Israel ri ngo are au olif, ma gam na fan Jentael gam ngo are au olif rokai. Deo e sau fanaufufu e teltelen olif miil ma ka kepe teltelen olif rokai ka fasok famti talo olif miil. Ma gii, gam are teltelen olif rokai, gam tura teltelen olif miil a, gam tiin kepe rawas tinglo awawiu. ¹⁸ Ma le ka ngo aiya, gam u tibi parpu ine teltelen olif a Deo ka fanaufu. Le gam ku gorot aiya, gam u sangsangfi, anwarow awawiu e au olif a e tow e rawas tif gam, e tibi ta ini gam, gam tow e rawas tifi.

¹⁹ Antalu le tikas ku war aregii, “Deo e fanaufu e teltelen olif a, usi ini eu fasok yau talo kalut a.”

²⁰ E tikin. Safle gam u sangsangfi, Deo e fanaufri anwarow ri tibi titinge, ma gam, gam sok ilo anwarow lo titinge. Ilea, gam samusu soke. Gam u tibi kep bakir i gam.

²¹ Anwarow, le Deo kabuk tibi a-uu lo teltelen au olif tikin a, una sok ilo, i eu tibi a-uu lo gau ming una sok ilo au a.

²² Ilea, gam u sangsangfi anwarow Deo e fafatengis ma e balbalasak. I e fanfanangsi e balasak kia tifre tongge a ri ka fafasange, safle i eu fanfanangsi e fatengis kia tif gam, le gam ku melmel ilo bala fatengis kia. Ma le ku tam, i eu fanauf gau ming.

²³ Le fan Israel ri ku sangikis ma ri ku titinge, Deo eu fasok ri mil ilo au olif, anwarow i e fasi una fasok familri.

24 Le Deo ka bung kep gam tinglo olif rokai ma kabuk fasok gam talo olif miil, e tikin, e paumiil tibom singi una fasok famila e fan teltelow tikin e au olif a.

Deo eu faliungere fan Israel nano

25 Tanga tuaklik ilo Kristus, ya bura ini gam u parfat lo pindik gii, famu e fifinuf, safle gii, Deo e sau pete malal ini, usi ini gam u tibi kep bakir i gam. Pindik a e ngo aregii: Deo e sau fakuta e balbalre fa lo re fan Israel. Ma ri sau melmel aiya ku muut lo biing wewes lo re fan Jentael nano a una titinge ri sam titinge ma ri kabuk sa la use Deo.

26 Ilea, Deo eu faliungere fan Israel nano ine sangsang a, aregii sunwar pepe kabuk peteng:

“Anwaramfaliunge eu puek tingna Saiyon;
ma i eu ikis familre fan Israel kosnge sinang
na fafasange singe Deo.”

27 “Ma igii e war a-uu kiang tura ri:
Lo biing a, yau tii ine fan tubiil kerii.”

28 Fan Israel ri puek are tongge na matamfais ke konona sunwar usi ini fan Jentael riu kepe kausi. Safle Deo e bur ri iwa, anwarow, i e sam wele tumtumлари, Abra-am, Aisak ma Jekop.

29 Anwarow, finafen ma fawel Deo e sam gow e tibi fasi una kepfamila.

30 Famu gam fasange singe Deo, safle gii fan Israel ri ka su buk fasange singe Deo, ma lo sal a gam kepe fatengis kia.

³¹ Iya, gii fan Israel ri fasange singe Deo usi ini riu kepe e fatengis kia, anwarow, fatengis ke Deo e ta usi gam na fan Jentael.

³² Deo e tafu e sinang na fasange ka rekfamti re tongge nano usi ini i eu fanangsi e fatengis kia tifre tongge nano.

Katfariis tife Deo

³³ Uui! Parfat ke Deo e bakir tikin. Ma atausimale kia e kausi tikin! E tek ti kaltu e fasi una parfat ten lo sinangu. Ma fan sal kia kiar tibi fasi una sikseni.

³⁴ Se sau parfat lo sinangu e Taufi?
Ma se e fasi una fabenge singi?

³⁵ Se e sam tow e ti mok tife Deo
usi ini Deo eu kos familia singi? E tam sekit.

³⁶ Anwarow Deo tibom e lamlames makrau ine mara mok, ma i e ta anwarow e fan mara mok, ma fan mara mok e ta kia tibom.
Kiar u akteni e asow bingne bingne. E tikin.

12

Fafen i kiar tife Deo are finafen e liuliu

¹ Ilea, tanga tuaklik, anwarow lo fatengis ke Deo, ya farawasnge gam ini gam samusu fafen ine fofomi are finafen e liuliu, e tarawen ma e pete fefeal ine Deo. Igii e ta nining tikin kemi tife Deo.

² Gam u tibi usi e melmel tinglo nal. Safle gam samusu fafen i gam tife Deo usi ini i eu iksi e sinsinangumi ma ku fafuua mil. Iya, gam kamu parfat lo fabur ke Deo. Fabur kia ini sa e kausi, sa e riis sekit, ma sa i e fefeal lo.

³ Le anwarow lo finafen i e sam tow tif yau, ya peteng tif gam aregii: Gam u tibi kep bakir i gam tibom. Safle gam u su sang usi gam ine konona sangsang, e fasi tura titinge Deo e sau fen gam ini.

⁴ E ngo are tikii neng tikii neng lo kiar e mel e tikii pinumfow safle e fuun e fan susu lo. Ma iri tibi gow e tikii faim.

⁵ E su ngo ming aiya ilo pinumfow e Kristus. Kiar fuun safle kiar su tikii. Kiar nano kiar fafasok tiim usi ini kiar u su tikii.

⁶ Kiar nano Deo e tow e finafen e ngo kuriik tife tikii neng tikii neng lo kiar ususi e fatengis kia. Iya, le se ka mel lo finafen una warwarfot, e kausi ini i eu warfot ususi e titinge kia.

⁷ Ma le ku ta ini finafen una fafaules, tafu ku fafaules. Tam le ku ta finafen una fafabenge singre fa, tafu ku fafabenge;

⁸ le ku ta finafen una fafarawasnge re fa, tafu ku fafarawasnge ri; le ku ta finafen una fafafen, tafu ku fafafen fuunfuun; le ku ta finafen una famfamu, tafu ku famfamu kausi; le ku ta finafen una fafatengis, tafu ku gowgow tura fefeal.

Sinang na fabur

⁹ Fabur kemi usi re fa e samusu tikin. Gam samusu guuluung ine fan mok e sak; ma gam ku bingfamti e fan mok e kausi.

¹⁰ Gam samusu fabur faliu i gam are fatualik tikin. Gam samusu natkere fa iyat i gam tibom.

¹¹ Gam u tibi fomain, gam samusu gow e fam faim ke Taufi tura singmat na fefeal ilo balbalmi.

¹² Gam samusu fefeal biing gau fanene tura titinge, gam samusu balamas biing gam tupngeni e mafet, ma gam samusu nining lo mara biing.

¹³ Gam samusu ules re tongge ke Deo biing ri pospos lo ton mok. Ma le ti ses ku puek gam samusu ules fakausi ming.

¹⁴ Ma le tikas ku bero i gam, gam samusu nining ini Deo eu warfakausi ri, ma gam u tibi nining ini Deo eu bero iri.

¹⁵ Le tongge ri ka fefeal, gam samusu fefeal tura ri; ma le tongge ri ka sangkuuluung, gam samusu sangkuuluung tura ri.

¹⁶ Gam samusu melmel kausi falifu i gam. Gam u tibi kep bakir i gam tibom, safle gam u fefeal una melmel tura re tongge e tek ti asri. Gam u tibi sang ini gau parfat tikin.

¹⁷ Gam u tibi koso e sak singre fa ri sak lo gam ine sak. Gam u ate ini gam samusu gow e sinang e riis namatre tongge nano.

¹⁸ Gam samusu gow e sa gau fasi una gow usi ini gam u melmel na balamas tura re tongge nano.

¹⁹ Tanga fenfenngong, gam u tibi kokos, gam samusu tafu e sol ke balasak ke Deo, le ri sam siitufu, "Tauhi e peteng aregii, 'Koso e tubiil, e ta faim kiang tibom, ma yau koso.' "

²⁰ Safle gam samusu gorot aregii:

"Le kaltu na matamfais kiam ku fitol, feni.

Ma le ku metdan, fainmi.

Le o ku gorot aiya, i eu maiyai lo fan sinang saksak kia."

²¹ Gam u tibi tafu e sak ku afit gam, safle gam u afti e sak ine kausi.

13

Deo tibom e fafuutngeni e gapman

¹ Tongge nano ri samusu ta ilo pikliu e rawas ma mia e gapman. Anwarow, kiar parfat ini e tek ti gapman gii ek puek fofoes. Fan mara rawas ke gapman e puek singe Deo tibom. Ma fan mara gapman gii, Deo tibom e tauf ri.

² Iya, le se ka fasange singe fafanau ke gapman, i e tibi usi e fafanau Deo tibom e sam tafu. Ma seri a ri ka gorot aiya, riu tatfeni e anganggon wilo ri tibom.

³ Anwarow, le kaltu ku gow e konona sinang i e tibi fasi una sokeni e gapman, safle le ku gow e sinang saksak i eu soke. Ma le gam ku tibi bura ini gam u sokeni e gapman, gam samusu gow e sinang e riis usi ini gapman eu resnge gam.

⁴ Anwarow, gapman e ta kaltu na mus ke Deo una gow e kausi usi gam. Ma le gam ku gow e tubiil, gam samusu soke, anwarow gapman e puse lo rawas una tow e mafet tif gam. Gapman e ta kaltu na mus ke Deo, se e ti una tow e fimfiil saksak tife se a ka gow e tubiil.

⁵ Ilea, e riis una ta ilo pikliu e rawas ma mia, e tibi ta ini anwarow lo safle mafet i e fasi una tow. Safle anwarow ming, use konona sangsang.

⁶ Ma ming, gau felfeli e takiis, anwarow tongge ilo gapman ri ta tongge na mus ke Deo, ma ri fafaim lo mara biing lo faim gapman.

⁷ Sa a gapman ka bura, gam samusu tow: Gam samusu tow e mara matmatan takiis tifre tongge na kepkep mani. Ma gam samusu matlawen singre ge lamlam ma ongne singri.

Kiar samusu bura tikin e re fa

⁸ Gam u tibi toufu e ti dinau kemi singe tikas ku bi ngongo winangen. Anwarow e su tikii dinau ini gam u koskoso bingne e ngo aregii: Gam samusu bure tongge, anwarow se a ka bure fa, i e sau fawetu e fafanau ke Deo.

⁹ Fam fafanau are, “Mele gow e sinang na faet falek,” “Mele paketmet ine neng,” “Mele kinau,” “Mele mer use ninsia e neng,” ma sese neng e fafanau ming aiwa, ri nano ri ta ilo bala e tikii fafanau gii: “Bura e neng e taltalum, are o bura tibom.”

¹⁰ Le neng ka bura e taltalu, i e tibi fasi una gow e ti mok e sak lo. Ilea, le ka bura e taltalu, i e sau fabonti e fafanau.

¹¹ Gam samusu gorot aiya, anwarow gam sau parfat lo fam biing gii. Gau mele masun, gam kuuf, gam ku fagati gam. Anwarow, biing kiar tofnge una titinge lo Kristus, anmatam pisii e tifik puek fatat, safle gii e sau puek fatat sekit. I e biing a Deo ku faliunge kiar.

¹² Panambiing e sam tenten lala ma siat ku puek. Iya, kereng keseufu e fan sinang tinglo anor are kolos e sak ma kiar ku los lo kolos tinglo anten, are kaltu e los lo kolos na fapaket.

¹³ Gii kiar sam ta ilo anten, iya, ka kausi le kiar ku usi e konona sinang. Kiar u tibi laes falek ma bengbeng. Kiar u tibi gow e sinang na faet falek, ma giris falek ine sinang e sak. Kiar u tibi fagorot ma mer.

¹⁴ Safle gam samusu los lo Yesus Kristus are kolos, ma gam ku tibi sang ini gam u usi e fam fabur saksak tinglo fofomi.

14

Mele ikseni e tuamlik

¹ A-uu tura se a titinge kia ka tibi rawas, ma gam ku mana parpu ini ma fatinge tura use fan mok kiar tibi ten kausi usi.

² Nenge kaltu titinge kia e a-uu lo una eni e mara mok, safle neng neng e kaltu se titinge kia e tibi rawas, i e tibi enen biiniit.

³ Neng e eneni e mara mok, eu tibi parpu ine neng a ka tibi eneni e mara mok. Ma neng a ka tibi eneni e mara mok, eu tibi bero ine neng a ka eneni e mara mok, anwarow, Deo e sam a-uu lo kaltu a.

⁴ O ta se, gii o ka fasi una ikseni e kaltu na mus ke neng? Le ku ti rawas tam ku tibi ti rawas, e ta mok ke kaltu bakir kia. Safle eu ti rawas, le Taufi e fasi una feti ku ti patpat.

⁵ Nenge kaltu e peteng ini e su tikii biing e tarawen iyat ine fanenger fam biing; ma neng e kaltu ka peteng ini mara biing e su tiin ngo. Tikii neng tikii neng e samusu pete fakausi e sa i e sangfi ini e riis.

⁶ Se a ka peteng ini e su tikii biing e tarawen, kaltu a e sagisu sangsang use Taufi, iya ka gorot aiya. Se a ka enen biiniit, kaltu a sagisu sangsang use Taufi, anwarow i e katkatfarsi e Deo ma ka enen. Ma se a ka tibi enen biiniit, kaltu a ming e sagisu sangsang use Taufi ma ka katkatfarsi e Deo.

⁷ Ninliu ke tikii neng tikii neng, e tibi ta ini mok kia tibom. Ma minet ke tikii neng tikii neng e tibi ta ini mok kia tibom.

⁸ Le kiar ka liuliu, e ta mok ke Taufi, tam le kiar ka met, e ta mok ke Taufi tibom. Ilea, le kiar ka liuliu tam kiar ka met, kiar ta ke Taufi.

⁹ Anwarow lo sangsang mung a, Kristus e sau met ma ka matet mil, usi ini i eu ta Taufi kere fa liuliu ma fa ri sau met.

¹⁰ Ma o, usi e tamu o ka ikseni e neng e tuamlik? Tam, o ka parpu ine neng e tuamlik? Le kiar nano, kiar u ti i famu ine sia na anganggon ke Deo.

¹¹ Ri sam siitufu aregii:

“Taufi e peteng aregii, ‘Yau liuliu bingne, ma sunwar kiang e tikin,

Tongge nano riu pukungkek ma nawen sing yau; ma ri nano ri ku sesuupuek ini yau ya ta Deo.’ ”

¹² Iya, tikii neng tikii neng lo kiar kamu sesuupuek ine mara mok i e sam gow tife Deo lo biing a.

¹³ Ilea, kerek su manau una ikse re fa. Safle, kiar u su sang kausi ini kiar u tibi gow e ti sinang una pete luut ine neng neng e tualikrer.

¹⁴ Are kaltu se e ta ilo bala Taufi Yesus, ya parfat ten tikin ini e tek ti tuan ek tibi kalkaliis singi tibom. Safle le tikas ku peteng ini mok a e tibi kalkaliis, i singi tibom, mok a e tibi kalkaliis.

¹⁵ Ming, le o ku eni e ti tuan a neng e tuamlik ku pari ma ku gow e titinge kia ku sang fa-u, o am tibi fanangsi ine sinang na fabur. Mana gow ini ti tuan o eni ku bero ine titinge ke neng e tuamlik a Kristus kabuk met usi.

¹⁶ Le o ku gorot aiya, neng e fa riu tibi war falek talo sa o sangfi ini e kausi.

¹⁷ Le, Kepmale ke Deo, e tibi ta ini tuan ma dan. Kepmale ke Deo e ta sinang e riis, sinang na balamaris, ma sinang na fefeal ilo bala Tangwa Riis.

¹⁸ Anwarow, se a ka usi e fan sinang gii ilo bala faim kia use Kristus, Deo eu fefeal lo ma tongge ming riu bura.

¹⁹ Ilea, kerek fafen kiruur i kiar una musngeni e sa eu pete balamas i kiar ma ku farawasngeni e titinge ke neng ma neng i falifu i kiar.

²⁰ Mana tafu ini ti tuan ku bero ine faim ke Deo. Fan mara tuan e kalkaliis, safle e tibi riis singe kaltu una eni e ti mok a ku pete luut ine titinge ke neng.

²¹ E kausi ini gam u tibi en biiniit, tam gam u tibi in waen, tam gam u gow e tikas ti mok kuriik ini ku gow e neng e tualikmi ku luut.

²² Iya, le titinge kiam are ka peteng lo fan mok gii, tafu ku su ta i falifu i o ma Deo. Warfakausi eu la tife se a sangsang kia ka tibi bero ini tura sa e gow.

²³ Safle se a ka sang fa-u ma ka en, i e ta ilo anganggon nafow e sa i e gow, anwarow i e tibi en aregii titinge kia ka peteng. Ma mara mok a ka tibi puek tinglo titinge e ta tubiil.

15

¹ Kiar na seri a titinge kiar ka rawas, kiar samusu kepe mafet kere fa a titinge keru ka tibi rawas ma ules ri. Kiar u tibi sang usi kiar tibom.

² Tikii neng tikii neng lo kiar e samusu sang ming use taltalu ma ku gow e fan mok a ku ulsi ma ku farawasngeni e titinge kia.

³ Le Kristus ming e tibi sang usi tibom, aregii ri kabuk siitufu ilo bala Sunwar Tarawen: “Fan warwar saksak ri war ini talo o, e sau bero i yau ming.”

⁴ Le mara mok a ri kabuk siitufu nangen, ri sam seti una fatiti kiar usi ini kiar ku ti rawas lo titinge kiar ma ku ules kiar ming usi ini kiar u nene tura titinge lo Deo.

⁵ Ya nining ini Deo, se e sagisu fafarawasngeni e titinge kiar ma e ules kiar, eu keptiim i gam usi ini eu su tikii sangsang kemi, biing gam usi e Yesus Kristus,

⁶ usi ini gam u katfarsi e Deo ma Tamow e Taufi kiar Yesus Kristus, tura tikii balang kaltu ma tikii ngusung kaltu.

⁷ Iya, gam u areni e fanenger fan tualikmi ilo bala titinge, aregii Kristus kabuk are gam, usi ini Deo eu kepe as bakir.

⁸ Ya peteng tif gam, Kristus e sau puek ka ta kaltu na mus kere fan Juda nafow e sunwar tikin ke Deo, usi ini i eu fabonti e fan limlim Deo e sam gow tifre tanga tumtumleri.

⁹ I e puek ming usi ini fan Jentael riu katfarsi e Deo lo fatengis kia, aregii ri kabuk siitufu:

“Ilea, yau katfariis o ina balre fan Jentael;

Yau seke fan seksek una akteni e asam.”

¹⁰ Ma ri siisiit ming aregii:

“Gam na fan Jentael, tiim tura re tongge kia, gam u gasgas.”

¹¹ Ma ming:

“Gam na fan Jentael nano, gam katfarsi i Taufi, ma gam na tongge nano, gam seke fan seksek una akteni e asow.”

¹² Ma Aisaiya ming e siisiit aregii:

“Tikas eu puek tinglo funmat a Jesi,

ku puek ku ta king una famu ire an mara
fufunmat;

fan Jentael riu fanene lo i tura titinge use fang
kausi i eu gow.”

¹³ Ya nining ini Deo se a kiar fanene lo tura
titinge use kausi i eu gow, eu fafonsi gam ine
singmat na fefeal ma balamaris biing gam titinge
lo, usi ini tikin lo rawas ke Tangwa Riis tibom,
gam u fuunuf ine fanene tura titinge lo fang kausi
Deo eu gow wimi.

Anwarow e sangsang ke Pol gii ka siisiit

¹⁴ Tanga tuaklik, yau tibom ya parfat ini gau
fuunuf ine konona fan sinang ma parfat ma gau
fasi una fabenge faliu singe tikii neng tikii neng.

¹⁵ Safle ya seti e pas gii ine fan warwar e
rawas ilo tif gam, e su ta ini una famtete mil e
sinsinangumi, anwarow lo finafen Deo e sam tow
tif yau,

¹⁶ ini eu ta ya na kaltu na mus ke Yesus Kristus
una faim are pris ina balre fan Jentael una
sesngeni e konona sunwar tifri, usi ini riu ta
finafen Tangwa Riis e sau fatarawenngeni tife
Deo, iya Deo ku fefeal lo.

¹⁷ Ilea, tikin lo Yesus Kristus, ya fefeal lo faim
kiang tife Deo.

¹⁸ Ya tibi bura una warwar lo tikas ti mok ming.
Ya su bala warwar lo faim a Kristus ka gow tikin
lo yau, una famu ire fan Jentael una ongne singe
Deo, tikin lo sa ya sam sesngeni ma ya sam gow.

¹⁹ Fan Jentael ri sau pari e fan mok na tibou fuut ya bilseni tikin lo rawas ke Tangwa Riis are fan tintof tifri. Iya, ya sam sesngeni e konona sunwar lo Kristus, tifle tongge tofnge tinglo taon Jerusalem ka la muut ilo prowins Ilirikum.

²⁰ E sa bom su ta sangsang bakir kiang lo an mara biing ini yau sesngeni e konona sunwar lo Kristus ilo fan male a ri ka tifik parfat lo ilo, anwarow ya tibi bura ini yau bilseni e ti fel ilo poktow e fan tu neng e sau feti.

²¹ Anwarow ri sam siitufu:
“Se ri a ka tek tikas ek sau peteng tifri ini, riu pari,
ma seri a ri ka tifik ong lo i, riu ten.”

²² Faim a e fakale lo yau, iya ya ka tibi fasi una sa par gam.

Sangsang ke Pol una la ina Rom

²³ Safle gii, anwarow faim kiang ilo bala fan male gii e sam rop ma anwarow lo fan matam-faim fuunfuun ya sau bura ini yau la par gam,

²⁴ ya sangsang ini yau la par gam biing yau la wina Spein. Lo fines kiang wiwa leii, ya sangsang ini yau bi la melmel balik tura gam, kiar ku la fefeal tiim, ma gam ku ules yau lo fines kiang una la.

²⁵ Safle gii, yau bi la wina Jerusalem usi ini yau la ules re tongge na titinge leii.

²⁶ Anwarow tongge na titinge ilo prowins ina Masedonia ma Akaiya ri fefeal una bas mani una ules re tongge ri sasngal ina balre tongge na titinge ina Jerusalem.

²⁷ Ri sang ini e kausi ini riu gorot aiya, ma e riis ini riu koso singre fan Juda, anwarow, fan Juda

ri ules ri ine konona mok tinglo Tangwa. Iya, ka kausi ini ri subung, riu subuk ules re fan Juda ine fan mok tinglo pinumfong kaltu.

²⁸ Ma wimi ini ya sam ropo e faim kiang ma ya kabuk la tow e finafen gii tifri, ya ku la tiim tura gam a wa, ma ya kamu la wina Spein.

²⁹ Ya parfat ini biing yau sa puek talo gam, yau puek tura warfakausi ke Kristus e fuunuf ilo yau.

³⁰ Tanga tuaklik, lo asow e Taufi kiar Yesus Kristus ma lo fabur Tangwa Riis e fafuutngeni ilo balbalrer, ya gatom rawas i gam, ini gam u tiim tura yau lo faim tuntun kiang, gam ku nining singe Deo ini i eu ules yau.

³¹ Gam u nining singe Deo usi ini i eu efe kale yau kosing re tongge ri tibi titinge ina Judia, ma ini tongge na titinge ina Jerusalem ri ku a-uu lo faim ya gow una ules ri.

³² Iya, le Deo ku bura aiya, yau sa la usi gam tura fefeal ma ya ku sa manau inais gam usi ini yau kep familia e rawas.

³³ Deo na balamaris eu ta tura gam nano. E tikin.

16

Are ke Pol tife tongge na titinge ina Rom

¹ Ya gatom gam ini gam u parfailmi e fefnelikrer Foibi. I e ta fefin na faim ilo sios ina Senkria.

² Ya bura ini gam u areni lo asow e Taufi aregii tongge na titinge ri ka gowgow. Ma gam ku ulsi le ku pospos lo ti mok, anwarow i e sam ulules re tongge fuunfuun ma e sam ules yau ming.

³ Tow e are kiang tife Prisila tura ke matuk Akwila. Ru ming, kem tuul faim tiim ilo faim ke Yesus Kristus.

⁴ Ru fafen ine fan ninliu keru una ules yau. Ya aro tikin singru, safle e tibi ta ini yau tibom. Fan sios nano kere fan Jentael ri aro singru ming.

⁵ Tow ming e are kiang tife tongge na titinge a ri ka sagisu tiimtiim ilo fel keru.

Are kiang tife konona fenngong Epeinetus. I e ta kaltu baba tikii sekit tinglo prowins Eisia una titinge lo Kristus.

⁶ Tow e are tife Maria, se e sau faim tuntun una ules gam.

⁷ Are kiang tife Endronikas ma Junias, ru ta ung kinaf aiyang. Ma ru sam ta ulo rerek tura yau. Ina balre fan apostel, tongge ri parfat kausi tikin lo asasru. Ma ru sam titinge lo Kristus famu i yau.

⁸ Are kiang tife Ampliatus, se kama fatualik ilo bala Taufi.

⁹ Are kiang tife Urbanus, se kemem faim tiim ilo bala faim ke Kristus, ma are kiang ming tife Stakis, se i ming e ta fenngong.

¹⁰ Are kiang tife Apelis, se i e sam ta ulo fatof ma ka fanangsi ini i e titinge tikin lo Kristus.

Are kiang tife fa ilo fel ke Aristobulus.

¹¹ Are kiang tife kinaf aiyang Erodian.

Are kiang tife tongge na titinge ilo fel ke Narkisus.

¹² Are kiang tife Trifina ma Trifosa. Un tiner gii ru faim tuntun lo faim ke Taufi.

Are kiang tife konona fenngong Persis. I e ta neng e wok ming e faim tuntun lo faim ke Taufi.

¹³ Are kiang tife Rufus, se Taufi e sam wele ka ta kia. Ma tife tinow, se e sam ta tiduung ming.

¹⁴ Are kiang tife Asinkritus, Flegon, Eremes, Patrobas, Eremas, ma tife tanga tualikrer ilo bala titinge a ri ka ta tura ri.

¹⁵ Are kiang tife Filologus, Julia, Nereus ma fefnelik; ma Olimpasi ma tife tongge nano na titinge a ri ka melmel tura ri.

¹⁶ Areni e neng ma neng ine faoseng tarawen. Tongge na titinge lo Kristus ilo fan mara male ri tow e are keru tif gam.

¹⁷ Tanga tuaklik, ya war rawas sing gam ini gam u ate use re tongge a ri ka sagisu petpete fapot ire fan sios, ma ri ka warwar ine fan warwar una pete pakti, tam una fakale lo fam fabenge tiki a gam kabuk kepe. Gam u tibi tiim tura ri.

¹⁸ Anwarow, matan tongge aiya ri tibi faim ke Taufi kiar Kristus, ri su usi e fam fabur tinglo pinumfori. Ri sagisu gow e fan warwar e tiif ma fan warwar e moek una gurum ire tongge ri tibi parfat kausi.

¹⁹ Ri nano, ri sam ong lo niongne kemi, iya, ya ka fefeal tiki lo gam; safle ya bura ini gam u ten kausi use sa e kausi, ma gam ku tii kosnge sa e sak.

²⁰ Deo na balamaris eu saupe una siimong-mong ine satan ilo pikliu e kekekmi.

Warfakausi ke Taufi kiar Yesus eu ta tura gam.

²¹ Timoti, taltalung ilo bala faim, tiim tura Lusias, Jeisen ma Sosipater, tuul kinaf aiyang, ri tow e are keru tif gam.

²² Yau, Tertius, se ya siitufu e pas gii, ya are gam lo asow e Taufi.

²³ Gaiyus, se e efefe lo yau tiim tura tongge nano na titinge gii, ilo ke fel, i e tuleni e are kia tif gam.

Erastus, se e ta tresara tinglo taon gii, tura Kwartas, se e ta tualikrer, ru tuleni e are keru tif gam.

²⁴ *

²⁵ Nawen tife se e fasi una gow gam ku ti rawas lo titinge, tikin lo konona sunwar ya sesngeni, i e konona sunwar lo Yesus Kristus. Konona sunwar a kabuk fifinuf lo mara matmatamfaim,

²⁶ safle gii, e sau puek malal, anwarow lo fatungen ke Deo, se e liuliu bingne, ma ususi e fan warwar nangen kere fam profet, usi ini tongge nano riu titinge ma ri ku usi e Yesus.

²⁷ Tife e su tikii Deo se e atausimale tikin, anwarow lo fan sa e sam gow lo Yesus Kristus, nawen tifi bingne bingne. E tikin.

* **16:24 16:24** Fa lo re tongge parfat ri sangfi ini e mel e neng e su ming ilo 16:24. Sunwar a e ngo aregii, "Warfakausi ke Taufi kiar Yesus Kristus, eu ta tura gam nano."

Konona Sunwar lo Yesus Kristus
The New Testament in the Feni language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Feni long Nuigini

copyright © 2024 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Feni (Warwar Feni)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-08-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Aug 2025 from source files dated 11 Aug 2025

ae8d0c87-7c81-533b-9a3a-4c01263a13a8